

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep

Deres ref. 22/2155 - JAGL

Vår ref.

Dato: 12.4.2022

Høring – midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina med rett til midlertidig kollektiv beskyttelse

Det vises til departementets høringsbrev av 5. april og til høringsnotat av samme dato.

NKVTS har merknader til kapittel 10. Endringer i opplæringsloven og barnehageloven, hvor departementet foreslår å gjennomføre en endring i opplæringsloven hvor dagens ordning gir kommunene en plikt til opplæring senest etter en mnd ”til en midlertidig endring i opplæringsloven §2-1 andre ledd andre punktum slik at retten til grunnskoleopplæring skal oppfylles så raskt som mulig og senest innen tre måneder»

Departementet fremhever i høringsnotatet selv betydningen av at det skal legges til rette for fullverdige og gode liv for barn og unge i tiden de er i Norge. Med den midlertidige endringen i opplæringsloven vil det være opp til mottakskommunene i løpet av tre mnd ,ut fra egen kapasitet, å vurdere hvilket tilbud som skal gis barn og unge i regi av norsk skole. NKVTS har følgende merknader til en slik utvidelse.

For barn, unge og familier som er på flukt er den første tiden i ankomstlandet av stor betydning for videre helse og tilpasning. Å være på flukt medfører at etableringsfasen i et nytt land ofte blir preget av stress og forvirring, noe som kan ha stor innvirkning på individuell psykisk helse og familiefunksjon. I etableringen i Norge har barna og familiene i det daglige sterkt knyttet til hjemlandet gjennom bånd og digital skolegang, kontakt med venner og familie. Krigens utfall er uvisst, mange håper på rask retur, og det er stor usikkerhet om veien videre og hvor de skal bo i framtiden. I den aktuelle situasjonen med pågående krig i hjemlandet, der eget folk, familie og nære er mål for krigshandlinger finnes lite rom for ro og nyorientering. Etter ankomst er de fleste midlertidig plassert i mottakslokaler av ulik kvalitet.

Manglende rom for rask normalisering av hverdagsstruktur, lek og læring, kombinert med kontinuerlige

nyhetsoppdateringer om nye angrep i hjemland, mangel på nødvendig, forståelig informasjon til omsorgsgivere, og stor grad av uvisshet knyttet til fremtiden utgjør en enorme tilleggsbelastninger for barn og unge i den aktuelle situasjonen. For mange barn, unge og familiene deres vil hverdagen være preget av utrygghet, frykt, sjokk, sorg og/eller sinne. Egne traumatiske erfaringer og hendelser observert i (sosiale) medier kan gi opphav til fryktelige indre bilder og tilbakevendende mareritt. Kroppslige reaksjoner kan komme til uttrykk som hjertebank, pustevansker, manglende appetitt eller overspising, smerter, spenninger, utmattelse eller forverring av kronisk sykdom som migrene, astma eller diabetes. Barn vil være bekymret for dem som er forlatt i krigssonen, og kan føle på skam og skyld fordi de ikke klarte å beskytte sine egne. Savn av hjemmet og dem som er igjen, og sorg over mennesker og liv som går tapt, er en del av den nye tilværelsen for mange.

Skolen er en helt sentral oppvekstarena for barn og unge og den representerer en viktig tilgang for å identifisere og støtte barn og unge som møter psykososiale utfordringer som følge av krig og konflikt. Mange av flyktningbarna og ungdommene som kommer vil søke kontakt og sosial støtte hos venner og kjente som står i samme situasjon. I tillegg vil de gå inn i nye relasjoner med andre barn, unge og voksne de møter på sin vei. Relasjoner med jevnaldrende gjennom skole og fritidsaktiviteter er en viktig del av en mer normalisert hverdag. Gode arenaer for sosiale møteplasser og støtte kan gis gjennom uformelle og tilgjengelige intervensjoner, skolen vil være en sentral for at slike kan gis.

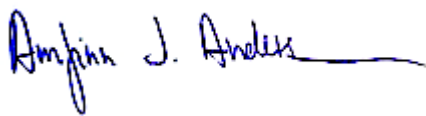
- Vi mener at en utvidelse av perioden med inntil tre måneder, slik departementet forslår, bidrar til å svekke elevenes rettigheter og muligheter for tilgang og tilknytning til norsk skole. For å stabilisere barn og unges livssituasjon i en vanskelig tid må tilbudet om tilknytning til skole komme raskt på plass og det må ha et innhold som på en meningsfull måte knytter den nye elevgruppen til skolen. Forslaget til endring av opplæringsloven kan medføre at mange barn og unge kan måtte vente med en tilknytning til norsk skole til over sommeren, noe som klart vil kunne forverre denne gruppens psykososiale situasjon. Dette ut fra den sentrale betydningen skolen har for å stabilisere den psykososiale situasjonen for denne gruppen elever i en vanskelig tid.

Høringsnotatet omtaler ikke det nye i den aktuelle flyktningkrisen, nemlig at ukrainske myndigheter og lærere har klart å opprettholde tilbud om digital undervisning til skolebarn. Dette har betydning også for hvordan norske myndigheter skal kunne etablere et opplæringstilbud til denne elevgruppen. Vi er kjent med at noen barn og unge deltar daglig i strukturert undervisning på sitt eget morsmål, med egen lærer og klassekamerater, slik de har gjort gjennom hele pandemien. Andre har fått tildelt nye lærere, klassekamerater og digitale klasserom på grunn av krigen. Mange lærere og klassekamerater er internt fordrevne eller på flukt til ulike land i Europa. Andre er avskåret fra fluktmuligheter internt i Ukraina.

Tilkoblingsmuligheter kan være begrensede og usikre. Dette betyr at det digitale skoletilbudet til ukrainske barn og unge høyst sannsynlig varierer mye. Fra tidligere flyktningkriser og katastrofer vet vi at skoletilhørighet er viktig for barns helse og utdanning. Ukrainske myndigheter har tidligere signalisert at de kun godkjenner ukrainsk utdanningsløp ved retur til hjemlandet, og ukrainske foresatte har blant annet derfor vegret seg for å registrere barna sine i ankomstland i frykt for at de skal miste opplæring på morsmål og utdanningsmuligheter fremover. Dette er nå endret, og myndighetene i Ukraina og flere Europeiske land jobber med å få på plass løsninger som kan fungere på tvers av landegrenser. Det er imidlertid usikkert i hvilken grad informasjon har nådd omsorgsgivere. Erfaringer fra Slovakia og Berlin tilsier at rask integrering i lokalt skolesystem med fleksible løsninger for opprettholdelse av velfungerende digital undervisning på morsmål kan være en god løsning.

- Høringsnotatet drøfter ikke denne situasjonen og hvilke konsekvenser den vil ha for opplæringsloven. Når dette ikke blir drøftet, hvordan en kan fremme fleksible løsninger mellom ulike lands utdanningssystemer i regi av norsk skole, bidrar dette til en uklarhet for elever og foreldre om hvilke ordninger som kan følges. I lys av denne uklarheten vil dette muligens kunne medføre at en større gruppe ukrainske barn og unge vil velge digital hjemmeundervisning i stedet for å komme til skolen. Vi anser det som svært viktig at denne elevgruppen så tidlig og raskt som mulig får tilknytning til norsk skole ut fra at skolen som møteplass mellom elever er sentralt for å stabilisere denne gruppens psykosiale situasjon. Det er derfor viktig å få på plass fleksible løsninger som gjør det mulig for denne elevgruppen å delta i norsk skole selv om deler av undervisningen kan skje i regi av ukrainsk skole.

Med vennlig hilsen

for

Inger Elise Birkeland

Direktør